

Diagnosedenken in het onderwijs

WIM MEIJER

pedagoog, onderwijskundige

had al ruimschoots met pensioen kunnen zijn, maar kan het niet laten om artikelen en boeken te schrijven. Er is simpelweg nog teveel te doen voordat hij op zijn lauweren wil gaan rusten. De rode draad van zijn talrijke publicaties is het vakmanschap van de leerkracht (weer) centraal stellen in het onderwijs.

Met de energie en de uitstraling van een jongeman vertelt hij over onderwijs, onderwijsvernieuwingen en het 'handelingsgericht werken' van Noëlle Pameijer. Ooit schreef Meijer samen met Pameijer een artikel, maar de professionele wegen zijn gescheiden door een fundamenteel verschil van inzicht. Het klinisch therapeutische karakter van handelingsgericht werken is niet wat leerkrachten nodig hebben in tijden van Passend Onderwijs. Het richt zich op de leerling en dat is niet waar Meijer voor pleit; om leerlingen te helpen moet je leerkrachten ondersteunen.

CLB

Als universitair hoofddocent aan de Rijksuniversiteit Groningen, introduceerde Meijer Consultatieve Leerling Begeleiding (CLB) als werkwijze voor interne en externe begeleiders die leraren ondersteunen bij het afstemmen van hun onderwijs op de verschillen tussen leerlingen.

Hij constateerde dat **het vak van leerkracht complexer is geworden in de laatste decennia. De eisen die aan leerkrachten worden gesteld zijn hoger en diverse onderwijsvernieuwingen hebben als doel gehad meer inclusief onderwijs te realiseren.**

En hoewel de structuren in het onderwijs ingrijpend zijn veranderd, hebben leerkrachten nog steeds dezelfde zorgen over bepaalde leerlingen in de klas.

ZORGEN VAN LEERKRACHTEN

Die zorgen van de leerkracht zouden veel meer centraal moeten staan. Als leerkrachten moeite hebben met bepaalde leerlingen, wordt er een begeleider of een gedragsdeskundige bij gevraagd. Wat je dan in veel gevallen ziet is dat de begeleider het probleem overneemt van de leerkracht en met de leerling aan de slag gaat.

Er wordt bijvoorbeeld een psychologisch onderzoek afgenomen of een ontwikkelingsperspectief opgesteld. De ondersteuning is voornamelijk gericht op de leerling, terwijl het eigenlijke probleem de handelingsverlegenheid van de leerkracht is. De leerkracht ervaart een probleem en vraagt om ondersteuning. Maar in de praktijk draagt de leerkracht het probleem over. De begeleider doet onderzoek bij het kind en geeft de leerkracht advies. De leerkracht moet dit advies – waarvan hij zich vaak geen eigenaar voelt – uitvoeren en veelal is er geen vervolg. Het gevolg was dat de interventie stierf in goede bedoelingen.

DE LEERKRACHT ALS EIGENAAR

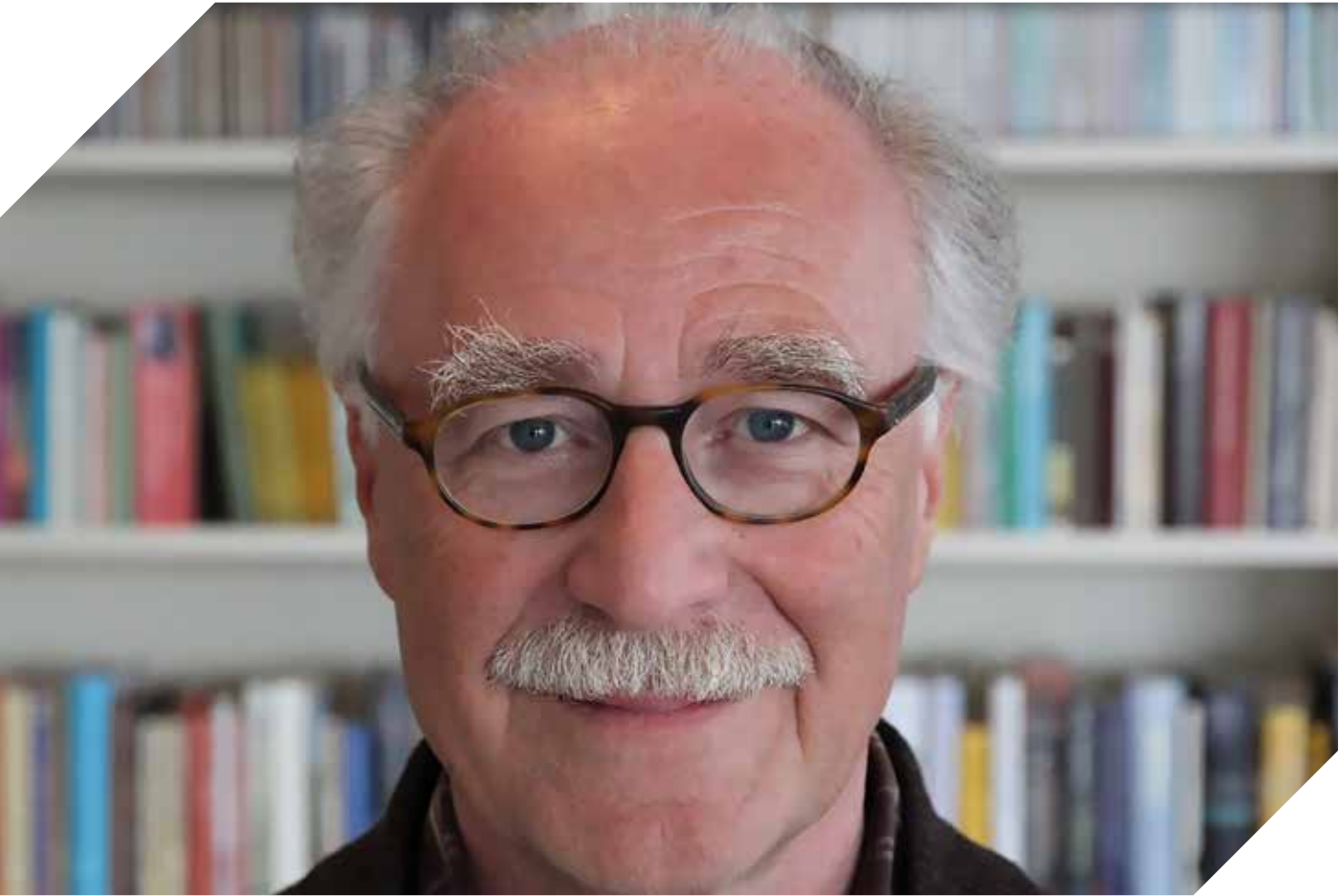
Met CLB heeft Meijer een methodiek ontwikkeld die de leerkracht minder afhankelijk maakt van het advies van de begeleider. Bij CLB stelt de begeleider zich een aantal eenvoudige vragen. Wim zet ze op een rij: "Waar maakt de leerkracht zich zorgen over, waarom maakt hij zich zorgen, wat wil hij bereiken met deze leerling, waarom lukt dat niet en hoe kan ik hem als begeleider ondersteunen?"

In plaats van onderzoek te doen bij de leerling, bespreekt de begeleider deze vragen met de leerkracht. Daarbij maakt hij gebruik van de aanwezige kennis, ervaringen en ideeën van de leerkracht en zet hij zijn eigen expertise in om samen met de leerkracht naar een aanpak te zoeken, die voor deze leerkracht in deze situatie werkt. De begeleider stemt af op de leerkracht en diens situatie. De leerkracht blijft eigenaar van de oplossing.

PARADIGMAWISSEL

Wim beschrijft dit als een paradigmawisseling. In plaats van het therapeutische model (ik weet wat goed voor jou is en/ of wat er hand de hand is met de leerling) maakt de begeleider samen met de leerkracht een analyse van de onderwijsleersituatie, zoals die door de leerkracht als probleem ervaren wordt en van waaruit de leerkracht

“Om leerlingen te helpen moet je leerkrachten ondersteunen.”

interventies uitprobeert. Deze interventies worden regelmatig gemonitord, geëvalueerd en eventueel bijgesteld, zodat steeds duidelijker wordt wat in deze concrete situatie wel werkt en wat niet werkt in interactie met deze leerling. Niet alleen de leerling heeft er baat bij; de kennis die op deze manier wordt opgedaan, heeft een grote meerwaarde. Dat besef werd de aanleiding om verder na te denken over CLB.

VAN CURATIEF NAAR PREVENTIEF

In 2019 verscheen het laatste boek van zijn hand met de titel Consultatieve Leerling Begeleiding, professionalisering en schoolontwikkeling. De aanvankelijke uitwerking van CLB (zo'n 20 jaar geleden) was gericht op het verbeteren van de concrete onderwijssituatie. Dat is nog steeds zo, maar daarmee blijf je in de 'curatieve sfeer; de zorgen die de leerkracht heeft over een leerling worden daarmee nog steeds gezien als uitzonderingspositie, gebonden

aan deze leerkracht en dit kind in deze klas'. Je kunt echter oplossing ook zo zoeken dat de leerkracht daar wijzer en vaardiger van wordt, dus niet alleen voor deze situatie en leerling, maar ook voor toekomstige leerlingen en situaties.

ADHD, ODD OF ASS?

Is CLB dus niet geschikt als een leerkracht kinderen in de klas heeft met ADHD, ODD of ASS? Bekend is dat veel leerkrachten problemen ervaren met leerlingen waarbij dit soort diagnoses gesteld zijn. Kennis over deze stoornissen helpt toch om beter om te gaan met dit gedrag? Wim beschrijft dat het indelen van leerlingen in categorieën (zoals ADHD, ASS, dyslexie, hoogbegaafden) een vorm is van het 'oude' therapeutische model. Eerst krijgen deze kinderen een diagnose, waarna een passende aanpak wordt beschreven of een programma wordt ontwikkeld. De veronderstelling is dat wanneer je als leerkracht die aanpak of dat programma uitvoert, de leerkracht

versterkt wordt in het handelen en in staat is om in zijn klas ermee om te gaan. Dat blijkt vaak niet het geval. Sterker nog, 'leerkrachten laten zich vaak imponeren door ingewikkelde neurologische modellen, waarbij bijvoorbeeld een relatie wordt aangetoond tussen de werking van hersenen en gedrag'. Maar na de zoveelste cursus over ADHD, ASS of dyslexie voelen ze zich de volgende dag in de klas niet direct meer 'competent'. En dan komt de pedagoog in Wim los: 'Ondanks alles hebben leerkrachten een grote mate van betrokkenheid bij al hun leerlingen. Die betrokkenheid en zorgen van de leerkracht zijn relevant. Als begeleider moet je daar goed naar luisteren en op doorvragen. De leerkracht op zijn beurt zou de begeleider niet eerder moeten laten gaan, eer hij het gevoel heeft dat hij echt weet hoe hij verder kan!'